

KOMŞULUK VE ARKADAŞLIK HAKLARI

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm

el-Hamdülillâhi rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîne Muhammedini'l-Mustafâ ve âlihi ve sahbihi ve men tebi'âhû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ'.

Emmâ ba'd.

Fa'lemû eyyühel ihvân fe-inne efdale'l-hadîsi kitâbullah ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesetin bid'atün ve külle bid'atin dalâletün ve külle dalâletin ve sahibehâ fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

الْجُنُبُ وَالْحَائِضُ لَا يَقْرَأَنَّ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا

el-Cünübü ve'l-hâidu lâ yekraâni şey'en mine'l-kur'âni.¹

Sadaka Resûlullah fî mâ kâl ev kemâ kâl.

¹ Dârimî, "Tahâret", 44, r. 424. Bk. Tirmizî, "Tahâret", 98, r. 131; İbn Mâce, "Tahâret", 105, r. 596; Dârimî, "Tahâret", 44, r. 419. Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, I, 144, 461, r. 418, 1479.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi dünya ve âhirette üzerinize olsun. Rabbimiz Teâlâ ibadetlerinizi, taatlerinizi kabul eyleyip dünya ve âhirette müteallik dileklerinizi, taleplerinizi ihsan eylesin.

Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin mübarek hadislerinden, bize olan öğütlerinden, emirlerinden, tavsiyelerinden bir demet okuyup tefeyyüz, taallüm etmek üzere toplanmış bulunuyoruz.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve iza-hına başlamazdan önce Efendimiz'e olan sevgimizin, bağlılığımızın, saygımızın bir nişânesi olsun, rûh-u pâkine hediye olsun diye ve onun cümle âl'inin ve ashabının ve etbainin ve ahbabının ruhlarına ayrı ayrı hediye olsun; sair enbiyâ ve mürselin ve cümle evliyâullâh-ı mukarrebînin ruhlarına ve bilhassa ümmet-i Muhammed'in mürşitleri olan ulemâ ve sadât ve meşâyih-ı turuk-ı aliyyemizin ruhlarına hediye olsun diye; okuduğumuz hadisleri nakil ve rivayet eden hadis alimlerinin kitabı telif eyleyen zâtın, üstatlarımızın, hocalarımızın ruhlarına hediye olsun diye; içinde ya-

şadığımız beldeleri Allah Allah diye çarpışarak, mallarıyla, canlarıyla cihat ederek fetihmiş olan ecdadımızın, fatihlerin, şehitlerin, gazilerin, cümle hayrât-u hasenât sahiplerinin, şu içinde toplandığımız caminin yapılmasına, yaşamasına sebep olanların ruhlarına ve geçmişlerine hediye olsun; biz yaşayan müslümanlar da Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayalım, Kur'ân-ı Kerîm yolunda yürüyelim, Peygamber Efendimiz'in sünnetini ihya eyleyip şehit sevapları kazanalım ve huzûr-u Rabbi'l-izzete sevdiği razı olduğu kullar olarak varalım diye bir *Fatiha* üç *Ihlâs-ı Şerîf* okuyup öyle başlayalım buyurun.

Taberânî'nin rivayet etmiş olduğu metnini az önce okumuş bulunduğumuz birinci hadîs-i şerîf cünüplük ve *hayz* haliyle ilgilidir.

a. Cünüpken Kur'an Okunamaz

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyuruyorlar ki;

“Cünüp olan ve hâiz olan Kur'an'dan herhangi bir âyet, bir şey okuyamaz.”

Cünüp erkek veya kadının olabileceği bir durumdur. *Hayz* da hanımların aybaşı halidir. Cünüp olan erkek ve *hayz* halinde bulunan kadınlar, Kur'ân-ı Kerîm'i okuyamazlar. Bir

âyet, bir sûre okuyamazlar. Yıkandıktan, temizlendikten sonra okuyabilirler. Bu Kur'ân-ı Kerîm'e hürmetin, saygının bir nişanesidir. Ne kadar muhterem, ne kadar ihtirama şâyeste mübarek bir kitabımız vardır ki insanın ağzı, dili var fakat kendisi onu okumaya layık bulunmayan bir sıfatla muallel bulunduğu zaman okuyamıyor. Kur'ân-ı Kerîm'in bu kadar şânının yüceliğini her anımızda hissetmeliyiz. Kur'ân-ı Kerîm'e layık olmaya, Kur'ân-ı Kerîm'in elimizde bulunduğunu bir ganimet bilmeye gayret etmeliyiz. Kur'ân-ı Kerîm'i abdestli olarak okumalıyız. Okunmasını öğrenmeliyiz, tefsirini takip etmeliyiz, ahkâmını bellemeliyiz, hayatımıza tatbik etmeliyiz. Kur'ân-ı Kerîm şahsiyet-i mâneviyesinin insan üzerinde şefaathakkı vardır. Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatine ermeliyiz.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi Kur'ân-ı Kerîm kendilerinden davacı olan kimselerden eylemesin.

“Yâ Rabbî! Ben bu zatın evinde idim beni açmadı, okumadı, duymadı, dinlemedi, bana uymadı, benim emirlerime tâbi olmadı.” diye Allah'a şikâyet edilen kimselerden olmayalım. Kur'ân-ı Kerîm'in hakîki ehli olalım,

Kur'ân-ı Kerîm'in şefaât ettiği, "Yâ Rabbî! Evet bu beni okudu, sevdi, bu benim ayetlerime tâbi oldu, ben ona şefaât ediyorum." dediği ehli Kur'an olan şefaât-i Kur'ân'a eren kimselerden olalım. Evlatlarımıza, nesillerimize, zürriyetlerimize Kur'ân-ı Kerîm'i en güzel tarzda sevdirek öğretmeyi, bu öğretmenin müesseselerini tesis etmeyi başlıca gayemiz bilelim.

Sevgili kardeşlerim!

Geçenlerde de bir vesileyle söylediğim gibi İstanbul Türkiye'nin kültür merkezidir. Asırlarca koskoca üç kıtaya yayılmış olan Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin hilafet merkezi olmuştur. Sayısız medreseleri, camileri, ilim müesseseleri, çeşit çeşit üniversiteleri, okulları vardır fakat Kur'ân-ı Kerîm'i okumak isteyen bir münevver kimseye Kur'ân-ı Kerîm'i öğretecek bir müessese, şimdiki zamane insanlarına hitap edecek bir sistem geliştirememiş olduğumuz için büyük vebal altındayız.

Bana Şişli'den, İstanbul'un sosyete ve zengin insanların yaşadığı semtinden bir müracaat olmuştu, birisi Kur'ân-ı Kerîm öğrenmek istiyor diye haber getirdiler. Kendisi

de hanımı da doktor münevver iki kişi Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenmek istiyorlar hocam dediler. Ben de memnuniyetle, hay hay öğreteyim. Kendim öğretemezsem Kur'ân-ı Kerîm'i öğretebilecek talebelerim var onlara söylerim. Eğer bu şahıslar doktor oldukları için meşguliyetleri fazlaysa benim tayin ettiğim talebem onların evine gider Kur'ân-ı Kerîm'i öğretir dedim.

Hayır, onlar Kur'ân-ı Kerîm yazısını öğrenmek istemiyorlar, Kur'ân-ı Kerîm'in âyet âyet mânasını kendilerine anlatacak bir insan, bir müessese arıyorlar dediler. Ben de filanca hoca gayet güzel Kur'ân-ı Kerîm'i anlatır, onun yanına gidin. Filanca müessese bu iş için çalışmaktadır, oraya kaydolun diyemedim; çünkü yok. Sordum tefsir dersi veren bir hoca var mı diye bana bir müspet cevap veremediler. Koskoca İstanbul'da, koskoca daru'l-hilafeti'l-aliyye olmuş olan, bütün dünya üzerindeki müslümanların tâbi olduğu bir devletin kültür başkenti olan yerde.

Eskiler yapmamışlar mı, eskiler belki yapmışlar; ama biz muhafaza edememişiz. Biz bu asra, bu çağa, zamana, bu zamanın insanının ihtiyacına cevap verecek bir tarzda

dönüştürememişiz hizmetleri. Bir de müslümanız diye ortada dolaşıyoruz. Paradan vazgeçememişiz, dünya işinden kendimizi çeke-memişiz, âhirette kendimize yarayacak işler yapamamışız. Sadece bir cami yapmayı biliyoruz, minare, şadırvan yapmayı biliyoruz; ama camileri yapacak, dini ayakta tutacak, ilmi, dindar insanı yetiştirecek müesseseleri kurmakta o titizliği göstermiyoruz.

Bir ara rahmetli Eşref Efendi diye tüccardan bir takva ehli kimse, Dâru'l-Kur'ân yapacağım dedi, yer aldı, bina yapımına başlandı. O zaman Anadolu'nun fakir çocukları, orada okuyan çocuklar ellerinde teskerelerle tuğla, harç taşıdılar, binasını yaptılar. Kocaman bir bina ortaya koydular ki ben de şöyle inşaat halindeyken gezdim, sevindim.

Bu koca bina, koca müessese Kur'an'a hizmet mi edecek Dâru'l-Kur'ân mı olacak?

Evet, Dâru'l-Kur'ân olacak.

Hepimiz sevinç içinde bitmesini bekle-dik. Bitti, Dâru'l-Kur'ân olmadı. Şu anda kolej olarak hizmet görüyor. Kolej olması başka. Dünya kadar kolej var İstanbul'da, Türkiye'de. Türkiye'nin her yerinde para da getiren bir şey olduğu için bir yığın kolej var.

Bizim müslümanların zenginleri, alimleri, bilginleri nerde, Allah'ın dinine hizmet edecek babayiğitler nerde?! Eskiler canlarını vermiş, şimdi can vermeye lüzum yok para verecek insan, vakit verecek insan nerde? Niçin Kur'ân-ı Kerîm'i öğretecek, sabahtan akşama öğretecek müesseseler kuramamışız.

Topkapı sarayında, Peygamber Efendimiz'in mukaddes emanetlerinin, kılıcının, sakalının, mübarek dişinin, ayağının izinin bulunduğu mukaddes emanetlerin yer aldığı emanât-ı mukaddese dairesinde padişahlar ferman eylemişler ki her gün, geceli gündüzlü, sabahtan akşama, hiç fasılasız Kur'ân-ı Kerîm okunurmuş. Hafızlar nöbet değiştirmiş, birisinin bıraktığı yerden *Eûzü Besmele* çekip ötekisi başlarmış, devamlı Kur'ân-ı Kerîm okunurmuş, İstanbul'a o mukaddes emanetlerin Yavuz tarafından getirilmesinden itibaren çağımıza kadar bu devam etmiş. Kur'ân-ı Kerîm cıvıl cıvıl, şırl şırl, pırl pırl orada okunmuş durmuş.

Bizim de Kur'ân-ı Kerîm'i böyle cıvıl cıvıl, pırl pırl, insanlara öğretecek müesseseler kurmamız lazım. Hayır sahipleri hayırlarını götürüyorlar bir yerlere veriyorlar. Devlet

teşvikte bulunuyor; devlet-millet iş birliğiyle okul[lar] [yapılıyor]. İlkokul, ortaokul yapılmış, 40 milyona, 50 milyona çıkmış; gazetelerde, televizyonlarda, radyolarda haber olarak duyuyoruz. Binlerce ilkokul, binlerce lise, binlerce kolej var, bir sürü üniversite, bir sürü fakülte var. Yüzde 99'u müslüman olan bir ülkede Kur'ân-ı Kerîm'in her yaştaki insana öğretilceği, anlatılacağı müslümanlar bir müessese kuramamışlar; yazıklar olsun bize! Ben bu hususta başka bir şey diyemeyeceğim. Hepimiz büyük vebal altındayız.

Allah bizleri ıslah eylesin.

Öyle bir Kur'ân-ı Kerîm ki abdestsiz el değdiremiyorsunuz.

Öyle bir Kur'ân-ı Kerîm ki hayızlı olan bir kadın el değdiremiyor; değdirmek şöyle dursun, dudaklarından o âyetleri okuyamıyor el değdirmiyor ama o da yetmiyor, dudaklarından bile okuyamıyor. Temizlenecek, pak olacak ondan sonra okuyacak.

Bu ne demek?

Demek ki biz Kur'an'a layık değiliz ki Allah bize Kur'an'a hizmeti nasip etmiyor. Layık değiliz ki Allah Kur'ân-ı Kerîm'e hizmeti bize nasip etmiyor.

Allah bizleri kahrına uğratmadan gazabıyla ezmeden rahmetiyle ıslah eylesin. Kendi dinine hizmet etmeyi, etmeye koşmayı cümlemize nasip eylesin. Şu mübarek Kur'ân-ı Kerîm'e en güzel tarzda hizmet etmeyi nasip eylesin.

Anadolu'nun hangi kasabasını gezdiysem oralarda çok muhteşem, tepenin üstünde, etrafı avlulu, bahçeli bağlı çok büyük Kur'ân-ı Kerîm kursları gördüm. Kimisi Süleyman Efendi merhum *rahmetullahi aleyh*'in talebeleri tarafından tesis edilmiş Kur'ân-ı Kerîm kursları, kimisi Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından şu anda idare edilmekte olan Kur'ân-ı Kerîm kursları. O Süleyman Efendi'ye bağlı talebelerin yönettiği Kur'ân-ı Kerîm kurslarından bazılarında bazı dostlar gelip benimle konuştular. Bende bazı kursları ziyarete gittim. Hafız yetiştirme çok zayıf, yetişenler az. Kur'ân-ı Kerîm'in diyanet müesseselerinde, Kur'an kurslarında eğitime baktım talep az, yetiştirilen talebelerin bir senelik bir eğitim programı var. Bir sene siyer okuyacak, şunu okuyacak, bunu okuyacak, ondan sonra dağılıp gidecek, göstermelik yani. Kur'ân-ı Kerîm'e yetmez. Bir sene bir talebeyi al, bi-

razcık öğret ondan sonra, yetmez! Hafızlık da yetmez! Bir kenarda Kur'ân-ı Kerîm ayetlerini başını sallaya sallaya, belini sallaya sallaya büyük bir gayretle bir çocuk öğreniyor.

Sonra?

Sonra Allah ıslah eylesin.

Yani yeterli değil. Kur'ân-ı Kerîm'e hizmeti ciddi yapmalıyız. Kur'ân-ı Kerîm Allah'ın kelamı, Kur'ân-ı Kerîm bizim bütün dinimizin ahkâmının kaynağı. Biz ona Selimiye Kışlası gibi binalar yapmalıyız. Çeşit çeşit dallarında çeşit çeşit ilimlerinin öğretildiği yüzlerce, binlerce alimin girdiği çıktığı müesseseler olmalı, hafızlarımız sadece lafızlarını ezberlememeli ahkâmını bilmeli. Ahkâmını bilmekle yetinmemeli hayatta onu kendisine tatbik etmeli.

Dün akşam evime beni birisi getirdi Allah razı olsun. Benim dedem diyor, bayağı büyük alimdi. Filanca yerde yetişmişti ama ben dedeme buğuz ederdim. Çünkü tam benim istediğim, hayalimdeki alim tipinde değildi. Domino oynardı, şöyle yapardı, böyle yapardı, fötr şapka giyerdi, filan filan böyle anlatıyor, tenkit ediyor. Yani kendi dedesi olduğu halde tutarsızlıklarını tenkit ediyor.

b. Kur'an'ın Lafzını Bilmek Yetmez

Muhterem kardeşlerim!

Kur'ân-ı Kerîm'in sadece lafızlarını, sözlerini ezberlemek yetmez.

Oku bakalım hafız efendi diyorsun okuyor, mânayı yarım başlıyor öbür tarafta yarım bırakıyor. Başlamış olan paragrafın yarısından alıyor öbür yarısına gelmeden bitiriyor; çünkü Arapça bilmiyor. Siz bakıyorsunuz tam yarım yerde kaldı, hadi devam et biraz daha, *sadakkallahulazim* diyor.

Neden?

Yetişme yeterli değil.

Hafız olacak, Arapça bilecek, ahkâmını bilecek, yaşayacak ve başkasına da o duygusuyla, o Kur'ân-ı Kerîm ehli olmasıyla ışık tutacak. Tutamıyor, yanlış yol gösteriyor. Doğru yolda gidecek insanın önüne çıkıyor öyle yapma şöyle yap diyor. Bir takım misalleri var zihnimde, bildiğim şeyler. Yola gitmiş doğru bir iş yapacak, caminin [imamıyla] karşılaşmış, sen öyle yapma böyle yap demiş yanlış yol göstermiş.

Yanlış yol göstermiş, neden?

İlim azalmış, taklit başlamış. Öz gitmiş, ruh gitmiş; şekil kalmış.

Yani çekirgenin kendisinin içinin gidip de kabuğunun kalması gibi. Ağustos böceğinin çatlayıp kabuğunun kalması, içinin gitmesi gibi bir durum var.

Allah bizi samimi, candan, heyecanlı, gayretli, şuurlu müslüman eylesin. Dinimizin ahkâmını Kur'ân-ı Kerîm'in mânasını, tefsirini, ruhunu iyice anlayıp, kavrayıp güzel kulluk yapmaya muvaffak eylesin. Kur'ân-ı Kerîm'e olan sevgimizi ve saygımızı arttırsın.

Bakın Kur'ân-ı Kerîm'e abdestsiz el değdirilmiyor. Kur'ân-ı Kerîm cünüpken, hayızken ağızdan bile okunamıyor, o kadar hürmete layık bir kitap ama biz o hürmete layık kitabın hiç bir şeyinden haberdar değiliz. Ahkâmını bilmiyoruz, çocuklarımız da bilmiyor, hanımlarımız da bilmiyor, profesörler de bilmiyor, kimse bilmiyor. Üniversitedeki profesörler bilmiyor, ondan sonra da müslümanız diyoruz geziyoruz. Allah'ın gazap edeceği, başımıza taş yağdıracağı şeye de umursamıyoruz; canım olsa da olur olmasa da olur diye bir fetva veriyoruz. Şöyle yapsan ziyanı yok, zaman sana uymuyorsa sen zamana uy, Allah gafûru'r-rahîm'dir, affeder diyerek öyle günahlara teşvik ediliyor ki müslümanlar başla-

rına taş yağar. Zaten günahların çokluğundan da belli.

Yok mu bunlara bunun günah olduğunu söyleyecek bir zümre? Dinde tefakkuh eylemiş, derinleşmiş bir zümre, Allah'tan korkan bir zümre bu yaptığınız yanlıştır diye söylese bu insanların çoğu hakikaten belki ıslah olacak? Yaptığı şeyin yanlış olduğunu bilmiyor. Bilakis ona ters teşvikte bulunuyorlar diyorlar ki bu yaptığın şey de mahsur yoktur yapadur, devam et. O da ferah ferah yapıyor. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu? “Sen müslüman-sın niye içki içiyorsun, kumar oynuyorsun; niye açılıp saçılıyorsun; niye böyle fitne çıkartıyorsun, dargınlık yapıyorsun? Sen müslümansın niye böyle Allah'ın emirlerine ters işler yapıyorsun.” diyorsun; benim kalbim temiz diyor, mahsur yok sanıyor. Hep bunlar cahillikten doğan, kıyamet alametleri olan şeyler gibi görünüyor.

Allah tez elden bizleri halini, hatasını anlayıp da tevbe edip, yoluna dönenlerden eylesin.

İkinci hadîs-i şerîfe geçiyorum. Ama birinci hadîs-i şerîfin mucibince kendi kendimize söz verelim ki; bugünden itibaren

Kur'ân-ı Kerîm'imizin her gün birer sayfasını okuyup mânasını anlayacağız, tatbik edeceğiz. Kur'ân-ı Kerîm'e daha büyük saygı ve bağlılık göstereceğiz. Kur'ân-ı Kerîm'e daha çok hizmet edeceğiz diye söz verelim şu anda kendi kendimize. Bugünden itibaren tevbe edelim eski gafletimize, tembelliğimize, hepimiz Kur'ân-ı Kerîm'in hizmetkarı ve ehli olalım.

c. Cennet Ayakları Altındadır

İkinci hadîs-i şerîf:

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ.

*el-Cennetü tahte akdâmi'l-ümmehâti.*²

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* “Cennet annelerin ayakları altındadır.” buyurmuş.

Tabii “Kaldır bakalım ayağınızı altında cenneti görebilecek miyim?” gibi bir mantığa

² Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, I, 102, r. 119; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 116, r. 2611; Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, III, 361, r. 3642; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 461, r. 45439; Gümüşhânevî, *Râmûz*, 200, r. 16. Bk. Ahmed b. Hanbel, III, 429, r. 15538; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 114, r. 2502; IV, 167, r. 7248; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV, 272, r. 4297; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IX, 45, r. 17832; Şu'abu'l-îmân, X, 248-9, r. 7448-50; Tahâvî, *Şerhu müşkili'l-âsâr*, V, 375, r. 2132.

girmeye lüzum yok. Burada mecazî bir mâna var. “Annenin bastığı yerin altı cennettir.” diye bir mâna çıkartmaya lüzum yok. Cennet annelerin ayakları altında demek; annelere olağanüstü hürmet edin, hizmet edin ki cenneti bulasınız demek oluyor. Meczâî bir mâna var. O bakımdan hepimiz analarımıza bilhassa analarımıza olağanüstü sevgi, saygı, göstereyim ve hizmet edelim.

Peygamber Efendimiz’e sahabeden birisi “Kime hürmet, hizmet edeyim?” diye sormuş.

Anana.

“Kime hizmet edeyim?”

Anana.

“Kime hizmet edeyim?”

Anana.

“Kime hizmet edeyim?”

Dördüncüde “Babana.” demiş.

Üç defa annene hizmet et diye tavsiye ettikten sonra, sonra babana demesinden alimlerimiz anneye saygı ve hürmetin, hizmetin daha önde geldiğini haklı olarak çıkartmışlar. Annenin hakkı daha büyük olduğu için.

Baba dışarıdadır, çocuğun bakımıyla direkt meşgul olmaz, sabahleyin çıkar akşamleyin gelir. Evet, bir yorgunluk çekiyor ama sırf

çocuk için çekmiyor, ailenin bütün fertleri için, anne için çekiyor. O bakımdan annelerin kocalarına, hanımların kocalarına tabii borçları var, hakkı geçiyor fakat çocuğun üzerinde asıl zahmeti çekip de hakları biriken anne oluyor. Bir kere dokuz ay kendi vücudunda bir ağırlık olarak taşıyıp büyütüyor, bin bir meşakkat çekiyor, midesi bulanıyor, yemek yiyemiyor, aş eriyor, zorlukla yürüyor, ondan sonra son derece korkulu, tehlikeli bir hayat memmat meselesi olan doğum hadisesi gelip çatıyor; bin bir üzüntü, sıkıntı, ızdırap ve acı ile hatta ölüm tehlikeleri de bazen tahakkuk ediyor. Çocuğunu dünyaya getirirken anne ruhunu teslim edebiliyor. Ondan sonra iki sene altını temizle, sütünü yemeğini ver, vesaire vesaire, bunları baba çekmiyor. Geceleyin kalkıyor, meşgul oluyor, hasta olduğu zaman şey yapıyor, ağladığı zaman eline, kucağına alıyor, ayağına koyuyor, sallıyor filan. O bakımdan annenin hizmeti çocuğuna fevkalade yüksek olduğundan annelerin hakkı ödenmez derecede fazladır, babalardan da önde gelir. O bakımdan evlatların annelerine büyük büyük hizmetler etmeleri, sonuna kadar onlara sevgi, saygı ve hizmet göstermele-

ri icap ediyor. Zayıf mahlûklar oldukları için ihtiyarladıkları zaman himayelerine almaları gerekiyor. Böyle yaparsa bir insan cenneti kazanıyor.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, “Burnu yere sürtsün ol kimsenin ki annesinin veya babasının sağlığına yetişmiş olsun da cenneti kazanmasın.” diyor. Demek ki sağlığına yetişebildi mi insan, yani küçükken benim annem ölmüş hatırlayamıyorum, babam ölmüş hatırlayamıyorum diyenler vardır. Eh o fırsat onların elinde yok ama annesi veya babası veya her ikisine birden yetişmiş bir evlat onlara hizmet edip, gönüllerini alıp, duasını kazanıp da cenneti kazanamamışsa yazıklar olsun mânasında Peygamber Efendimiz diyor ki, *rağime enfühû*. “Burnu yerlerde sürtsün o evladın.” diye söylüyor. O bakımdan anne ve babaya hizmetin ve bilhassa anneye hizmetin cenneti kazanma vesilesi olduğunu bileceğiz ve onlara son derece büyük hürmet göstereceğiz, saygı besleyeceğiz.

İkinci hadîs-i şerîf de bu.

Bunlar bilinmeyen şeyler değil; anneye hürmet babaya hürmet klasik bir vaaz mevzuudur. Herkes bunu biliyor ki, annelere

hürmet gösterilir fakat fiilen gösterilmiyor. Fiilen gösterilmiyor, şeklen, fikren, bilgi olarak, ilmen biliniyor ki anneye babaya hürmet etmek lazım. Ama çocuk bir kere annesini saymaz, hele biraz böyle ilkokul çağı geçti mi annesinin, babasının sözünü dinleyen çocuk parmakla gösterilecek kadar az olur. Evladım oraya gitme! Dinlemez, "Bana ne!" der kalkar kapıyı yüzüne çalar çarpar, pat diye kapatır gider. Biraz daha büyüdü mü daha dinlemez, artık o biraz daha büyüdü mü aldığı terbiyenin eksikliğine fazlalığına göre karşı gelmeye başlar, biraz daha büyüdü mü hakaret etmeye başlar, biraz daha büyüdü mü icabında üstüne yürüyüp dövmeye, tartaklamaya kalkışır. Türkiye'de, etrafımızda gördüğümüz fiilî durum budur.

Annesine kusursuz saygı gösteren insan çok az. Bir tanesini gördüm onu da müspet misal olarak zikredebeyim. Zonguldak'a giderken orda bir küçük kasaba üzerinde bir zâta uğradık. Beni götüren kardeşimizin, arkadaşımızın sınıf arkadaşı mıymış neymiş bir kimseye gittik. Ben o şahsın üzerine onun hayatını bir kitaba geçirmek, onun sözlerini banda almak, başkalarına örnek olsun diye dinlet-

tirmek isterim. Onun kadar tatlı dilli, güzel konuşan, tatlı kelimeler bulup ifade eden; onun kadar annesine hürmet, izzet eden, sözleriyle insanı eriten, böyle hayran bırakan bir kimse ömrümde daha görmedim. Hemen gideceksin yanına hatta istedim ki kendi oğlumunu o şahsın yanına vereyim üç ay konuşma öğrensin. Öyle bir insan. Böylesi de var nâdirattan. Hiç yok demeyelim Allah'ın nice kulları var. O kadar tatlı dilli, güleç yüzlü, hassas, sevgili, sevimli, hürmetli. Ben her sabah anamın elini öperim... yani neler neler diyor. Artık şu anda hatırlamayacağım da ama belki bir daha bir ziyaretine gidersem cebime bir gizli teyp koyup sözlerini alacağım. Sözlerini alacağım çok çok müstesna.

Yanımda bir telefon etti, hepimizin yaptığı şey telefon etmek, santraldeki kıza bir numara verecek beni şuraya bağla diyecek, bu kadar basit. O konuşması bile tarihî, edebiyat kitabına geçmesi gereken bir konuşmaydı. Ona nasıl tatlı hitap etti! Ben öbür taraftaki santralcı kız olsam bütün her işi bırakırım onun işini yaparım, çok tatlı.

Bunları öğrenmeliyiz, güzel şeyleri bilmeli, bulmalı, öğrenmeli, tatbik etmeliyiz.

Böyleleri de var; hep tersten, ters misallerle dünyanızı karartmayalım, aydın aydın gününüzü kara gün etmeyelim böyle kalbinizi gözünüzü şey yapmayalım, iyiler de var. İyi misalleri bulursak, terviç edersek, teşvik edersek, çoluk çocuğumuza numûne alırsak, aldırırız gelişiriz. şu anda ne kadar kusurlu olsak üç beş sene sonra toparlarız. Kötüleri örnek alırsak o zaman şimdi ne kadar iyi durumda olursak olalım üç beş sene sonra tepetaklak gideriz. Bir kızın hayalinde gidip de gazineoda barda artist olmak varsa bu memleket bitmiştir. Bir çocuğun hayalinde sahâbe-i kirâm gibi temiz, safî bir İslâm'ı yaşama arzusu varsa bu memleket kalkınmıştır. İşin aslı budur. O bakımdan inşallah güzel misalleri bulalım.

Mecmualarımda ben dedim ki hep eski kitaplarda okuduğumuz eskiden yaşamış insanların hayatlarını yazıyoruz. Sahâbe-i kirâmdan filanca, meşhur hatunlardan filanca diye eskileri anlatıyoruz. Zamanımızda müslüman bir insan yok mu, müslüman bir hanım yok mu? Gidin onu bulun, onunla röportaj yapın, onun hayatını bilsin halk. Çünkü şu 20. yüzyılda şu şartlar altında yaşıyoruz. Bizim

röportajcı kızlar, erkekler, mecmualarımızda bir seri başlattılar, güzel oluyor. Yaşayan insanları, yaşayan insanların iyilerini numûne olarak ortaya koymalıyız ki gençler onları kendilerine örnek alsınlar, biz de rahat edelim. Uzun boylu söze lüzum yok filanca'yı örnek al, filanca sana numûne olsun demek daha kestirme bir yol oluyor sevgili kardeşlerim.

d. Evden Önce Komşu

Üçüncü hadîs-i şerîf.

الْجَارُ قَبْلَ الدَّارِ وَالرَّفِيقُ قَبْلَ الطَّرِيقِ وَالزَّادُ قَبْلَ
الرَّحِيلِ.

el-Câru kable'd-dâri ve'r-refîku kable't-tarîki ve'z-zâdü kable'r-rahîli.

Efendimiz ne güzel buyurmuş. Zaten başka hadîs-i şerîfde biliyoruz ki Peygamber Efendimiz'e Allah güzel konuşma melekesi vermiş. Ama nasıl güzel konuşma? Az kelime ile çok mâna ifade etmek; derli toplu her birisi vecîze, her birisi atalar sözünden üstün olan ölçülü, konsantre, öz, hülasa, kıymetli sözler. Bu hadîs-i şerîfi de öyle. Efendimiz üç

kelimeyle ne mâna cihanları ifade ediyor, önümüze seriyor.

el-Câru kable'd-dâri. el-Câru, komşu; kabl, önce; dar, ev. el-Câru kable'd-dâr.
“Evden evvel komşu.” Bu kadar.

Ama bu sözün altında yatan mâna ben açayım ağzımı sende teybe bandı koy, bir saat söyleyeyim bitmez. Çünkü Efendimiz öyle konuşurdu, az sözle öz konuşurdu. Nice mânaları ifade ederdi, burada da öyle. Evden evvel komşu. Bunu bizim ecdadımız nasıl söylemiş? “Ev alma da komşu al.”, “Ev alma komşu al.” demiş. Önce komşu çünkü evin güzel olabilir ama yanındaki komşu Allah’ın belası olur, o güzel evi zindan eder insana. Ev acizâne, fakîrane, mütevâzi bir şey olur, yanında bir evliyâullah, Allah’ın sevgili kulu, halim selim, komşuluktan anlayan, zarif, kamil bir insan olur, oh “İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.” dedikleri gibi o vîrâne bile insana saray gibi, kâşâne gibi gelir. Komşu çok önemli. Komşu evden önemli, o bakımdan iyi komşuları bulmaya çalışmalı, daha kestirmesi bu işin, iyiler mahalle kurmalı. İyi komşuyu arayacaksın tamam, bir yere gidiyorsun sağdaki komşu iyi, soldaki komşu fena.

Öndeki komşu iyi, arkadaki berbat. Geceleyin açıyor şeyi sonuna kadar bangır bangır bağırttırıyor. Balkona çıkıyor rakı sofraları kuruyor, herkesin gözü önünde zıkkımlanıyor veyahut falanca karşıdaki komşu perdeyi açıyor içerde soyunuyor mesela. Allah cezasını versin, hay Allah, ben bu mahallede durmam, kalkıp şehirden başka bir yere gidiyor mesela.

Birisi gitmiş Beyoğlu'nda bir ev tutmuş ama bir gün sonra karısı "Karşıdaki komşu perdeleri açıyor içerde çıplak soyunup geziyor." diye karakola müracaat etmek zorunda kalmış. Karakolda demiş ki:

Ne yapalım beyefendi, hanımefendi, evin içine biz karışamayız.

İslâm karıştır. İşte bak dünya nizamının eksikliği, İslâm nizamının tamlığı. İslâm olsaydı o evin içinde de öyle gezemezdi. Biz karışamayız, ne yapalım.

Erkek çocuk kız kardeşini kötü yolda görmüş, dövmüş, karakola gitmişler, karakolda dövülen kız şikâyetçi. Oğlan da diyor ki:

"Kötü yolda gördüm ondan dövdüm." Kıza dönüyor, kız da diyor ki:

"Ben 18 yaşını bitirdim ne istersem onu yaparım."

Buyur! Ben artık hürriyeti elde ettim ne istersem onu yaparım.

Polis de insafalı “Git! Burası şikâyet yeri değil. Şikâyetin yeri savcılık, oraya ver.” demiş, mevkii muameleye vermemiş. Dayağı atan çocuk, davacı olan kız ama polis kızı kovmuş; çünkü bakmış bir insafsızlık var ortada, “18 yaşıma geldim istediğim edepsizliği yaparım.” diyor.

O bakımdan komşular önemli. Çevre fevkalade önemli.

Her zaman söylediğim gibi insan zengin mahallesi der, gider sosyetik bir muhite yerleşir, çoluk çocuğu baştan çıkar. Benim akrabamdan tanıdığım kimselerden var; İstanbul’un Bağdat caddesinde, tanesi 250 milyon, 500 milyon, 700 milyon olan evlerde, dairelerde, lüks yerlerde oturuyorlar. Orda cadde üzerindeki bir dükkân bir milyar, bir buçuk milyara satılıyor. Türkiye’nin, İstanbul’un en lüks semti filan ama çocuklar dinden, imandan, ahlâktan, âdabtan uzak yetişiyor.

Ne yapayım ben orayı?

İstemez, orası bana gerekmez.

Giderim ben bir gecekondu muhitinde benim müslüman vatandaşlarımla, kardeşle-

rimle seve seve otururum. Elhamdülillah, çok şükür bak bu evinde birazcık bir şey pişince onu getiriyor, bahçesinde bir meyve olunca onu getiriyor; hastalanınca ziyaret var, komşunun işiyle ilgilenmek var, ne güzel! İslâmî terbiye neredeyse o komşuyu tercih etmek lazım; manzarayı, lüksü değil.

Olmuyorsa o zaman müslümanlar mahallele kurun. Müslüman mahalle kurun. Çekilin bir kenara, biraz şehirden uzakta olsun, etrafı çevrili bir arazi alın, 50-100 tane ev yapın; kendi kendinize hepiniz birbirinize benziyorsunuz, hepiniz aynı zevke sahipsiniz, çocuklarınız aynı terbiye içinde şey yapmış tamam.

Bakıyorsun çocuklar güzel yetişiyor, leblebiyi anlıyor, sormadan İslâm'ın şartı kaç biliyor, Peygamber Efendimiz'in ismi ne, babasının ismi ne, anasının ismi ne, sütannesinin ismi ne, sütkardeşinin ismi ne, kızlarının ismi ne, çocuklarının ismi ne biliyor, nerden öğrendi bunları? Muhit, mahalle güzel. Öbür taraftaki çocukta artistlerin ismini öğreniyor. Avrupa'daki, Amerika'daki artistlerin ismini öğreniyor.

Neden?

Orası sosyetik muhit.

el-Câru kable'd-dâr. Evden evvel komşu lazım insana lüks lazım değil, dünya lazım değil, âhîret lazım.

e. Yoldan Evvel Yol Arkadaşı

Ve'r-refîku kable't-tarîk. Bak bu da ne kadar kısa ne kadar güzel. *er-Refîku kable't-tarîk*. “Yoldan evvel yol arkadaşı.” *Refîk*, refakat edecek kimse, refakatçi, yol arkadaşı. İlk önce o lazım insana. Bir yola çıkarsın gidersin, diyelim ki hac yolu, umre yolu, diyelim ki Avrupa yolu, Anadolu'da bir yerden bir yere gitmek. Eskiden bu biraz daha kervanlarla olurdu, malum. Bir kasabadan bir kasabaya gidiş. O kervanların işlerini kolaylaştırmak için de hayır sahipleri durak yerlerine kervansaraylar yaparlardı, develer atlar geldiği zaman bir tarafa bağlanırdı, insanlar bir tarafta rahat ederlerdi.

Yola çıkmadan evvel yol arkadaşını iyi seçmek lazım; yol arkadaşı adam olmazsa yarı yolda insanı hançerler, parasını alır kaçar. Veyahut yarı yolda bırakır gider, bir küçük şeyden bir münakaşa çıkartır, bırakır gider. Yola beraber başladınız, yolda yapayalnız kalıverirsiniz veya in arabamdan veya in atımdan deyiverir, neyse insan şeyde kalabi-

lır. O bakımdan yolculuğa çıkmadan evvel yol arkadaşını insanın tespit etmesi, seçmesi lazımdır.

Bir de İslâm'da çok güzel prensipler vardır. Bir yolculuk prensibi de üç beş kişi yola gittiği zaman bir tanesinin imam olmasıdır esas. İmam, yani başkan olmasıdır. Yol yolculuğun, kafilenin başkanı olacak birisi, ötekiler seçecekler ve o son söz, karar onun olacak. Ona göre hareket edilecek. Üç kişi yola gitse bir tanesinin başkan olması gerekiyor.

Bir de bunun fıkrasını anlatayım mahiyeti iyice anlaşılınsın diye. Birkaç böyle müslüman eski zamandan Türkistan'dan bir yerden bir yere yola gidiyorlarmış ama derviş tasavvuf erbabı olgun kimseler, bir tanesinin imam seçilmesi lazım. İlerinde yaşlı bir mübarek zat varmış genç birisine demiş ki:

İmam sen ol, yani kafilenin başkanı sen ol.

Estağfirullah efendim, ne demek! Zât-ı âliniz varken bize başkanlık mı düşer siz olun.

Yok yok evladım sen ol.

Aman efendim asla kabul etmem. "Siz olun." demiş.

İhtiyar boynunu bükmüş, peki öyleyse demiş.

Yola çıkmışlar yağmur başlamış, bir ağaç kavuğuna sığınacaklar, iki kişilik yer var bunlar üç kişi. Başkan ikisini içeri koymuş kendisi dışarıda.

Efendim siz içeri buyurun.

Yok demiş, ben başkanım söz benim, benim sizi himaye etmem lazım.

Onlara öncelik tanımış kendisi zahmet çekmiş. Daha başka bir şey olmuş onlara yine öyle bir konfor ve rahatlık sağlamış kendisi sıkıntıda kalmış. Daha başka bir şey olmuş yine onları kollamış kendisi sıkıntıda kalmış. O zaman genç anlamış ki başkanlık hizmet makamıymış, hizmet etmek için ona başkanlığı kabul etmek daha uygun düşermiş. Bu başkan olunca hizmeti kendisi yapıyor, gençler şeyde kalıyorlar, kendisi zahmeti çekiyor. Yol başkanlığı da bir kuru böbürlenme, ben başkan oldum diye çalım satmak meselesi değildir, kafiye koruyup gözetmektir. Allah indinde vebal artık onun oluyor o sürünün çobanı o olmuş oluyor, yani sorumluluktur. İşte böyle yola gidecek insanların yol arkadaşını iyi seçmesi lazım gelir.

Bizim hacılar karayoluyla hacca gitmeye karar vermişler, bizim yakınlardan da birkaç kişi. Yaşlı bir zat onlara demiş ki; “Aman bu hac yolculuğunda sevaba girmek için sabır şarttır, yolda birbirinizle çekişmeyin, müna-kaşa, kavga etmeyin çünkü şeytan haccın sevabını kaçırttırmak için kışkırtır aman şeytana uymayın.” demiş.

Peki demişler, daha Şam’a gelmeden kafilenin içinde kavga, ihtilaf, çekişme başladı diyor. Şeytan oyunu oynuyor tabii. Onun için yolda yolculuğa çok dikkat etmek lazım.

Ben de hatırlıyorum, bir kafiyle gitmiş-tik, hacdan geldik, Adana’da hacılar bir kavga ettiler; iki tanesi önden gitti, üç tanesi geriden gitti, birbirlerine küstüler müstüler, hacılık gidiyor gümbürtüye. Öbür tarafta kazanılmış sevaplar hemen Türkiye’ye gelince kaçırılıyor farkında değiller. Onun için yol arkadaşını iyi seçmek, yol arkadaşına hürmet etmek, yol arkadaşına eza etmemek, yol arkadaşına hizmet etmek, yol arkadaşını kollayıp gözetmek lazım. İslâmî terbiye bu.

Ve’z-zâdü kable’r-rahîl. “Bu da göçten, seyahatten evvel yol azığı tedarik etmek lazım.” mânasına geliyor. *Zâd.* “Yol azığı.”

demek. *Kable'r-rahîl*. "Seyahatten, yola çıkmadan, göçe başlamadan evvel." yol azığını almak lazım.

Bu her çeşit hazırlığa şamildir, yola gidecek insanın bayağı bir düşünüp taşınıp yolda bana neler lazım olur diye hazırlığını ona göre yapması uygun olur. Yapmazsa yolda yaya kalabilir. Biz de hacca gideceğimiz zaman arabamızın hangi parçaları bozulabilir [diye düşünüp] onları bile almıştık. Bilmem debriyaj teli, vantilatör kayışı yedek, filanca şey falanca şey yedek; hastalanırsak şu şu şu ilaçlar; yolda acıktığımız zaman yiyebileceğimiz bozulmayan yiyecekler filan. İşte bunlar azık.

Bir de mânevî yolculuk olan âhiret yolculuğu var ki dünyadan insan geçiyor, küçüklükten ihtiyarlığa doğru, ihtiyarlıktan sonra da âhirete gidiyor; bu da bir yolculuktur. Bu âhiret yolculuğunda, âhirete doğru gidişimizde de bize azık lazım. Bu da bir mânevî yolculuktur, buna bir mânevî yol azığı icap ediyor.

O nedir?

فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ

*Fe-inne hayra'z-zâdi'd-takvâ.*³

“Âhîret yolculuğunun azığı, en hayırlı azık da takvadır.”

Madem hepimiz bu dünyaya geldik işte yaşıyoruz, işte günler, aylar, yıllar geçiyor, ölüme doğru gitmekteyiz, işte göç vakti yaklaştı.

O halde ne lazım bize de?

Yolculuk için bir şeyler tedarikatta bulunmak lazım.

O nedir?

Takvadır.

Hepimiz takvayı kendimize azık edelim, takva ehli olalım, Allah'tan korkalım, günahlardan sakınelim çekinelim, günahlı yollara adım atmamalım, günahlı taraflara dönmeyelim, bakmayalım, günahlı işleri yapmayalım, hangi iş günahsa hangi iş yasaksa ondan son derece uzak duralım. Nefse uymayalım. Bu şeytan ki bizi her fırsatta kandırıp aldatıp günahlara bulaştırır, Allah'a asi etmeye çalışır, şeytana uymayalım. Bu dünya ki zevkleri, eğlenceleri, hırsları, tamahları insanı Allah yolunda çalışmaktan alıkoyar,

³ 2/Bakara, 197.

Allah'ın rızasını kazanmasına mani olur, bu dünyanın fâni lezzetlerine takılmayalım. Âhireti düşünelim, âhireti gözden uzak tutmayalım; cehennemi düşünelim, cehennemdeki azapların şiddetini düşünelim, cehenneme düşmemek için ne yapmamız gerekiyorsa tedbirleri alalım. Cenneti düşünelim, o nimet yurdunu kaçırmamak, o ebedi saadet diyarına mutlaka gitmek için neler yapmamız gerekiyorsa her türlü fedakârlığı yapalım. Cihatsa cihat, zekâtsa zekât, fedakarlıksa fedakarlık, hizmetse hizmet, nasihatse nasihat, ne yapmamız gerekiyorsa onu yapalım. Allah'tan korkalım, gayrıdan korkmayalım. Başka kimseden çekinmeyelim, hakkı söyleyelim hakkı işleyelim, takva ehli olalım, bu yolda bize o lazım olacak. Âhirette bize fayda verecek olan o dur.

Diğer hadîs-i şerîfe geçtik.

الْجَارُ أَحَقُّ بِشُفْعَةِ أَخِيهِ.

*el-Câru ehakku bi-şuf'ati ahîhi.*⁴

⁴ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VI, 175, r. 11582; es-Sünenü's-suğrâ, II, 316, r. 2143. Bk. Ebû Dâvud, "Büyü", 76, r. 3518; Tirmizî, "Ahkâm", 32, r. 1369; İbn Mâce, "Şüf'a", 2, r. 2494; Dârimî, "Büyü", 83, r. 2669; Ahmed b. Hanbel, III, 303, r.

“Komşu kardeşinin *şuf*'asına daha layıktır.” Kardeşi dediği burada komşusu demek. Komşu müslüman kardeşi olan öbür komşusunun *şuf*'asına daha layıktır. *Şuf*'a, “Satılan bir malda komşu olanın satın almada öncelik sahibi, ona öncelik tanınmasıdır.” Diyelim ki ben tarlamı satıyorum. Bir yerde üç dönüm bir tarlam var; satmam gerekmiş, para lazım olmuş satacağım. Birisi gelmiş bir fiyat vermiş. Tarlaya bitişik olan komşular veyahut tarlada küçük bir hissesi bulunan kimse onu almaya daha salahiyetlidir, haklıdır; iddia da edebilir, mahkemeye de verebilir ve alır. Aynı parayı verdikten sonra öncelikle -ben istediğime satarım, ona satmıyorum buna satıyorum filan olmaz- komşunun hakkı var. Çünkü onun malı ona bitişik, onun işi görülsün diye satılacak şeyi ona satıvermek gerekiyor. İşte komşunun malında öteki komşunun *şuf*'a

14253; Abdürrezzak, *Musannef*, VIII, 81, r. 14396; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, IV, 384, 518, r. 21298, 22721; Tayâlisî, *Müsned*, III, 55, 257, r. 1543, 1782; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, X, 365, r. 11714; Dârekutnî, *Sünen*, V, 387, r. 4506; Tahâvî, *Şerhu me'âni'l-âsâr*, IV, 120, r. 5984; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, V, 330, r. 5460; VIII, 201, r. 8399; Gümüşhânevî, *Râmûz*, 199, r. 9.

hakkı, *hakk-ı şuf'ası* vardır diye Efendimiz bu hakikate ifade ediyor.

Diğer hadîs-i şerîf.

حَبِّبُوا اللَّهَ إِلَىٰ عِبَادِهِ يُحِبِّبْكُمْ اللَّهُ.

*Habbibullâhe ilâ 'ibâdihî yuhbibkü-mullâhu.*⁵

Bu da son derece mühim bir vazifemizi bize hatırlatıyor ve kârlı, bize kâr getirecek, bizi saadete erdirecek bir tavsiye.

Efendimiz buyuruyor ki, *Habbibullâhe ilâ 'ibâdihî*. "Allah'ı kullarına sevdirtin. Allah *celle celalühü* hazretlerini kullarına sevdirtin."

Yani kullarda aşkullah, muhabbetullah, Allah sevgisi uyandıracak işler yapın. Onların gönlüne Allah sevgisini yerleştirecek işler yapın, yerleştirin nasıl yerleştirirseniz, Allah'ı sevdirmeyi yapın.

Böyle yaparsanız *yuhbibkü-mullâhu*. "Allah sizi sever." Siz kullarına Allah'ı sevdirtin ki Allah da sizi sevsin.

Demek ki Allah'ın bizi sevmesini istiyorsak başvuracağımız çalışma, yön neymiş?

⁵ Gümüşhânevî, *Râmûz*, 273, r. 7.

Öteki kullara Allah'ın sevgisini aşılıamak, kullara Allah'ı sevdirtmek.

Çocuğunuza Allah'ı anlatırsınız. Allahu Teâlâ hazretleri kudret, kuvvet sahibidir; her Şeye Kâdir'dir, Kâhhâr'dır, Cebbâr'dır ama lütfu çoktur, bize çok nimetler veriyor, affediyor, mağfiret ediyor; bir tevbe istiğfar ediverince nice yıllık günahları siliveriyor, bađıŐlayıveriyor, örtüyor, başkalarına göstermiyor, setrediyor. Böyle rahmeti geniŐ, merhameti çok, ikramı bol Rabbimiz diye mesela bunları çocuklara anlatarak Allah'ı sevdirmek, Allah sevgisini onların gönlüne yerleŐtirmek olabilir.

Diğer insanlara da yerleŐtirmek mümkün. Mesela bizim köyde birisi varmıŐ, bir yaşlı imam, eskiden yaşamış bir kimse, çocukları ölüyormuŐ, ölünce feryat figan. DođuyormuŐ biraz yaŐıyormuŐ ölüyormuŐ, dođuyormuŐ biraz yaŐıyormuŐ ölüyormuŐ. Kaç tane öldüyse, feryat figan, ağlama sızlama, gözyaŐları. Ârif bir zat gelmiş, böyle ehl-i dil bir kimse. Bu bizim bahis konusu hocaefendiye demiş ki, yahu sen kendini bu kadar paralıyorsun bu iş için üzülyyorsun.

Sana bu yavruları veren kim?

Elbette Allahu Teâlâ hazretleri.

Alan kim?

Elbette Allahu Teâlâ hazretleri.

Peki sen utanmıyor musun bu kadar itiraz etmeye, bu kadar bağırmaya çağırmaya?

Boynunu bükmüş ama bu söz tesir etmiş ona, haklı demiş, ne yapalım Allah verdi Allah alıyor, kendisi bilir, hikmetinden sual olmaz. Ondan sonra itiraz içindeki isyan, ileri geri söz söyleme geçmiş. Ondan sonra bir çocuğu olmuş yaşamış.

Bazen bir küçücük söz karşıdaki bir insanın ıslahına güzelce vesile olur. Tatlı bir şekilde yerinde bir müdahale, güzel bir itiraz, sevgiyle yapılan bir şey karşı tarafı hatasından döndürtür.

Allahu Teâlâ hazretlerini kullara sevdirmenin yolları herhalde çok çok çeşitlidir. Şu anlattığım misallerden ibaret değildir, daha nice yolları vardır. O da erbabına malum. Yalnız şu kadar söyleyelim ki Allahu Teâlâ hazretlerinin kulun içinde sevgisinin uyanması için yol tasavvuf yoludur. Yol tasavvuf yoludur. Tasavvufun esaslarına, zikrine, fikrine, âdabına, erkânına bir kimse iyice uyarsa onun gönlünde Allah sevgisi hâsıl olur. Onun gön-

lünde Allah sevgisi hâsıl olduğuna göre demek ki tasavvufî eğitimi yapan kimseler de böylece Allah'ın sevgili kulu olacaklar müjdesi çıkıyor buradan. Çünkü kulda Allah sevgisi hâsıl oluyor. O da o sevginin hâsıl olmasına yardımcı olmuş oluyor.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi elimizden geldiğince dine hizmet etmeye muvaffak eylesin. Allah'ın sevgisini kullara yaymakta çalışmaya muvaffak eylesin, yolunda zikrinde daim eylesin.

Fâtiha-i şerîfe meâl besmele.

SORULAR - CEVAPLAR

Soru: Yemekten sonra topluca dua etmek bid'at olduğunu söylüyorlar ne dersiniz?

Cevap: Önce topluca duayı düşünelim. Topluca dua Peygamber Efendimiz'in zamanında da yapılmıştır. Topluca dua yağmur duası, namazlardan sonra yapılan dua, kunut duası gibi şekillerle topluca yapılmıştır. Duanın topluca yapılması olduğuna göre yemekten sonra da yapılması haydi haydi -bir kere akıl mantık şey yapıyor ki- bir mahsur değildir. Yemeği herkes yiyor beraberce dua ediliyor; şurada Kur'ân-ı Kerîm'i okuyoruz bera-

berce duasını yapıyoruz. Bunun gibi yemek yedikten sonra da beraberce duasının yapılması bid'at olmaz. Millet bid'atı adam akıllı karıştırmaya başladı; o bid'attır bu bid'attır, o bid'attır bu bid'attır. Mesleği her şeye bid'at diye isnat etmek olan bir sınıf türedi diyeceğim adeta. O bid'at bu bid'at diyorlar ama dini bilgileri tam değil.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz yemeğin arkasından dua etti, yemeğin arkasından dua etmek sünnettir. Kalabalık bir grup içinde dua edildiği zaman da birisi dua eder, ötekiler âmin derler. Bunu namazda bile yapıyoruz. Fatiha'yı okuyoruz içinde dua var. *İhdina's-sırâta'l-müstakîme sırâtallezîne en'amte 'aleyhim ğayri'l-mağdûbi 'aleyhim vele'd-dâllîn*. Hepimiz âmin diyoruz, namazda bile var bu.

Onun için bu gibi şeyleri çok ihtiyatlı karşılarsın kardeşlerimiz, olur olmaz şeye şey yapmasınlar [inanmasınlar]. Bid'at; dinde aslı esası olmayan dini rayından çıkartacak, dinin öğretilerini bozacak olan şeylerdir. Bozmaya-
cak olan şeylere bid'at demezler. Yemekte Peygamber Efendimiz böyle dua etti, bid'at değildir.

Soru: Namazdan sonra devamlı olarak musafaha yapılıncâ Râfızîler'e benzemek olduğu için bid'at olduğunu söylüyorlar ne dersiniz?

Cevap: Râfızîler'e benzemek değil. Peygamber Efendimiz'in zamanında sahâbe-i kirâmın birbirine musâfaha etmesini Efendimiz emretmiştir, tavsiye etmiştir, sünnettir. İki kişi elini tutup da şöyle tutacak yalnız, Avrupalılar böyle tutuyorlar elleri müslümanlar böyle tutarlar. Şekil olarak müslümanın musâfahası Avrupalıların gibi değildir; baş parmakları kavrayarak karşılıklı yapılır musâfaha.

Peygamber Efendimiz musâhafayı tavsiye ediyor. "Musâfaha ediniz içinizdeki ters duygular geçsin. Musâfaha ediniz birbirinize muhabbetiniz artsın." diye tavsiyeleri vardır. Musâfaha normal bir şeydir. Fakat, "Nasılsın iyi misin?" diye sevdiği insanların birbirlerine musafaha etmesinden ayrı olarak camiden çıktıktan sonra her namazın arkasından -ben de bir iki yerde rastladım, namaz bitiyor, birisi kenara diziliyor, ötekisi geliyor ötekisi geliyor ötekisi geliyor- mecburi bir merasim edası vermek yanlış. Namazın rüknüymüş,

esasımış, vazgeçilmez şartıymış gibi ille ona bir merasim edası vermek doğru olmuyor, o güzel değil. Ama İslâm'da musâfaha etmek var. Râfızîler'in bu nesine benzediğine de sarih değil öyle bir şey yok, Râfızîler'in öyle bir şeyini bilmiyorum ben, onlara benzemek gibi bir durum olmuyor.

şimdi burada birisinin musâfaha ettiği zaman ötekisinin de arkadaşın olduğundan bırakmak istemeyince sırayla hepsiyle musâfaha etmiş oluyorsun, normal bir şey. Musâfaha edilince günahlar dökölüyor, muhabbet artıyor. Yalnız bilinmeli ki bu mecburi bir şey değil, bazen yapılsa olur bazen yapılmasa olur, kâfi.

Soru: İslâm'da evlat edinmenin, üvey evlat edinmenin hükmü nedir?

Cevap: Bu evlat edinme İslâm'a göre hakîki bir şey olmuyor. İslâmî bakımdan yetişkin bir kimseye namahremlik kalkmıyor, edinilmiş olan kimseye miras düşmüyor. Böyle bir evlat edinmenin bugün kanunlarda söylenen tarzda, tamam artık bu benim oğlum oldu. Kadın onun yanında açık gezme durumu veyahut bey gidip de o onunla yalnız kalma durumu olamaz. Miras da hak etmiyor. Ama

nüfusuna geçirttirirse bu yeni hukukta, yeni kanunlara göre miras alıyor ama İslâmi bakımdan olmuyor o. Birkaç defa misal ile buna benzer şeylerle karşılaştık. İslâm da böyle bir şey yok. İslâm dini bunu kabul etmiyor, caiz görmüyor.

Allah hepinizden razı olsun. Dünya ve âhiretin hayırlarına erdiresin.

Fâtiha-i şerîfe meâl besmele.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
16 Rebîü'l-Evvel 1408 / 07.11.1987
Özelif Camii/ Ankara

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

